

Zien!

Handreiking Monitor Sociale Veiligheid

Juli 2024

[gouwe-academie.nl](https://www.gouwe-academie.nl)

Inleiding

Deze handreiking beschrijft hoe Zien! ingezet kan worden als instrument voor de monitoring van sociale veiligheid. Vanuit het ministerie en de inspectie zijn eisen gesteld aan deze monitoring¹. Het is daarom van belang dat goed kennis wordt genomen van de informatie in deze handreiking.

Vragen naar aanleiding van deze handreiking kunnen gesteld worden via e-mail: helpdeskzien@gouwe-academie.nl

Inhoud

Definities	3
Uitwisseling gegevens met inspectie.....	3
Gegevensuitwisseling	4
Hoe geef ik toestemming?.....	5
Veiligheidsrapport	6
Opvragen van het veiligheidsrapport	6
Verschillende versies van het veiligheidsrapport	6
Toelichting op het veiligheidsrapport.....	6
Gemiddelde score	7
Standaarddeviatie	7
Percentage bij stellingen Aantasting van de Veiligheid	8
Benchmark	9
Toelichting op de benchmark	10
Adviezen voor analyse.....	12
Bronnen	12
Helder zicht op de resultaten	12
Vragen op schoolniveau	12
Achtergrond	13
Wet Veiligheid op school.....	13
Toezicht inspectie op de zorgplicht	13
Betrouwbaarheid en validiteit van de vragenlijst.....	13
Bijlage 1 Overzicht uitgewisselde gegevens	14
Bijlage 2 Voorbeeldformat schooldocument analyse monitoring sociale veiligheid	15

¹ <https://www.onderwijsinspectie.nl/onderwerpen/sociale-veiligheid/toezicht-op-naleving-zorgplicht-sociale-veiligheid-op-school>

Definities

De wet verstaat onder sociale veiligheid op school dat de sociale, psychische en fysieke veiligheid van leerlingen wordt gewaarborgd en dus niet door handelingen van anderen wordt aangetast. Er heerst een veilige en positieve sfeer op school. Pesten, uitschelden, discriminatie, geweld en andere vormen van ongepast gedrag worden zoveel mogelijk voorkomen of er wordt tegen opgetreden. Zie verderop in dit document bij [Achtergrond](#) voor meer informatie.

Scholen moeten volgens de wet met behulp van de monitor inzicht krijgen in drie belangrijke aspecten van veiligheid:

- ▣ Hoe is het gesteld met het welbevinden van leerlingen op school?
- ▣ Hoe ervaren leerlingen de sociale en fysieke veiligheid op school?
- ▣ Hebben leerlingen te maken met aantasting van de sociale en fysieke veiligheid?

Deze drie aspecten komen terug in de leerlingvragenlijst van Zien!, respectievelijk geoperationaliseerd in de categorieën Welbevinden, Veiligheidsbeleving en Aantasting van de veiligheid.

De definities van deze categorieën zijn als volgt:

- ▣ **Welbevinden** is het zich goed voelen in de klas, zowel op relationeel gebied bij de leerkracht als op schools gebied.
- ▣ **Veiligheidsbeleving** is het ervaren van een veilig gevoel in diverse (school)situaties. De leerling heeft het gevoel erbij te horen.
- ▣ **Aantasting van de veiligheid** is het gevoel van een kind dat er sprake is van een stelselmatig fysieke, verbale en/of relationele agressieve benadering door andere kinderen, waarbij het slachtoffer het gevoel heeft dat hij niet tegen de dader(s) op kan. In eerdere versies van de vragenlijst noemden we deze categorie ook wel 'Pestbeleving'.

Uitwisseling gegevens met inspectie

Elk schooljaar is het nodig om opnieuw toestemming te geven om de gegevens van de Zien!leerlingvragenlijst die gaan over de sociale veiligheidsbeleving, uit te wisselen met de inspectie. Deze uitwisseling vindt plaats tussen de aanbieder van de vragenlijst (Gouwe Academie) en de inspectie. Gouwe Academie stuurt gemiddeldes op schoolniveau door naar de inspectie. De resultaten zijn niet te herleiden naar individuele leerlingen of naar groepen/medewerkers.

Om deze gegevens uit te kunnen wisselen, moet je Gouwe Academie toestemming geven én aangeven of de data representatief en betrouwbaar is.

- ▣ **Representatief** wil zeggen dat de resultaten van de leerlingen die de lijst ingevuld hebben ook een goede afspiegeling zijn van de resultaten op schoolniveau. Dat er een leerling ziek was op het moment van de afname, is niet zo erg. Maar als bijvoorbeeld alle meisjes uit leerjaar 8 ontbreken, dan geven de resultaten misschien een vertekend beeld. Of als je één klas niet hebt meegenomen waar afgelopen jaar soms gepest werd, dan geldt hetzelfde.
- ▣ **Betrouwbaar** gaat over de manier van afnemen. Hebben de leerlingen alleen achter een laptop gezeten en werden ze niet beïnvloed door hun klasgenoten of de leerkracht? Of, wanneer de lijst werd voorgelezen, heeft de leerkracht niet gestuurd op de antwoorden die de leerling moest geven?

Voor het afnemen van de vragenlijsten is het van belang om de beschikbare handleiding te volgen. Deze is te downloaden op [onze website](#). Wanneer je Gouwe Academie toestemming geeft voor het verstrekken van de gegevens aan de inspectie, verklaar je daarmee tevens dat je je aan de instructies uit de handleiding hebt gehouden. Dit zorgt namelijk voor het meest betrouwbare resultaat.

Gegevensuitwisseling

Gouwe Academie verstuurt, na toestemming van de school, de gegevens naar de inspectie. Een aantal aandachtspunten daarbij:

- In bijlage 1 is een overzicht te vinden van de gegevens die uitgewisseld zullen worden.
- De gegevensuitwisseling zal elk schooljaar, uiterlijk op 1 juli, plaatsvinden.
- Alleen gegevens uit vragenlijsten waarvan de einddatum vóór 1 juni staat, worden meegenomen. Het is daarom goed dat te controleren!
- De toestemming geldt telkens voor één schooljaar. In het nieuwe schooljaar dient deze opnieuw geactiveerd te worden als je voor het dit schooljaar opnieuw toestemming wilt geven. De toestemming moet gegeven worden voor 1 juni.

Belangrijk! Controleer de vestigingscode heel goed!

De vestigingscode is een code van 6 tekens. Deze lijkt op je brinnummer, maar wijkt soms wat af (bijvoorbeeld bij het gebruik van nevenvestigingen). Op https://duo.nl/open_onderwijsdata/primair-onderwijs/scholen-en-adressen/ kun je bekijken welke vestigingscode je hebt. De inspectie kan jullie resultaten alleen koppelen aan hun database als de code identiek is.

Bij het toestemming geven vragen we of je de vestigingscode van je school nogmaals aan ons wilt doorgeven. Als in jouw Zien! omgeving meerdere scholen zitten, kun je alle vestigingscodes opnemen in het veld en scheiden met een puntkomma (;).

Hoe geef ik toestemming?

Vanaf juni 2024 kun je in Zien! zelf toestemming geven. Hiervoor heb je de rol (zorg)manager nodig.

- Log in in Zien!
- Klik op de knop RAPPORTEN
- Klik op de paarse tegel 'toestemming geven'.
- Beantwoord de vragen, klik op opslaan en je keert automatisch terug naar de pagina RAPPORTEN.

Wil je later nog iets wijzigen of kijken of de toestemming al is gegeven, dan kun je altijd weer terug naar de tegel en je gegeven antwoord inzien/bewerken.

Instelling

Resultaten naar inspectie

Ik geef Gouwe Academie toestemming om voor het huidige schooljaar de resultaten van de leerlingvragenlijst Monitor Sociale Veiligheid door te sturen naar de inspectie.

Wat is het brinnummer van de school? Let op: geef 6 tekens door, dus bijvoorbeeld 99LL00. Wanneer je voor meerdere scholen toestemming wilt geven, scheid dan de brinnummers met een puntkomma (;).

Representatieve afspiegeling

Is de vragenlijst ingevuld door een representatieve afspiegeling van de schoolpopulatie?

Zo nee, waarom niet?

Privacy gewaarborgd

Is de privacy van de leerlingen gewaarborgd bij de afname (leerkrachten/andere leerlingen konden niet meekijken of beïnvloeden tijdens het invullen van de vragenlijst)?

Zo nee, waarom niet?

Met dit vinkje geef je toestemming aan Gouwe Academie om de resultaten door te sturen naar de inspectie.

Noteer in dit tekstvak de vestigingscode (brinnummer) van de school.

Zet hier een vinkje als de resultaten een representatieve afspiegeling weergeven van je schoolpopulatie. Ook als dit niet het geval is, worden de gegevens doorgestuurd naar de inspectie.

Wanneer je geen vinkje zet, moet je dit in het tekstvak verder toelichten.

Zet hier een vinkje als de privacy gewaarborgd is bij de afname. Ook als dit niet het geval is, worden de gegevens doorgestuurd naar de inspectie.

Wanneer je geen vinkje zet, moet je dit in het tekstvak verder toelichten.

Veiligheidsrapport

Een school kan op ieder moment zelf de resultaten opvragen in een veiligheidsrapport. Aanbevolen wordt om dit minimaal één keer per jaar te doen, en deze resultaten ook te analyseren en eventueel te vertalen naar acties.

Opvragen van het veiligheidsrapport

Het opvragen van het veiligheidsrapport kan alleen gedaan worden door iemand met de rol (zorg)manager in Zien!.

- Klik bovenaan op RAPPORTEN
- Kies voor het vak: Veiligheidsrapport opstellen
- Kies een schooljaar
- Klik rechts onderaan op Genereer rapport.

Hiermee wordt een pdf-document opgevraagd. Dit document bevat de gegevens op schoolniveau, zoals ze ook naar de inspectie toegestuurd worden.

Verschillende versies van het veiligheidsrapport

Er zijn verschillende Zien! vragenlijsten beschikbaar:

- Voor het **reguliere** basisonderwijs gaat het om de leerlingvragenlijst Zien!+ Omgaan met bekenden inclusief MSV. N.B. gebruik je de leerlingvragenlijst Zien!+ Omgaan met bekenden? Dan moet je checken of je de uitgebreide versie hebt laten invullen. Er is een compacte lijst (Zien!+ Omgaan met bekenden) en een uitgebreide lijst (Zien!+ Omgaan met bekenden inclusief MSV). Alleen de laatste lijst is bruikbaar voor het voldoen aan de inspectieverplichting.
- Voor het **speciaal (basis)** onderwijs is er een versie gemaakt die beter bij de doelgroep past. Het gaat hier om de Zien!1-16 leerlingvragenlijst. Wanneer de vierpuntsschaal niet passend is bij de doelgroep van je school, kun je er ook voor kiezen om de drie- of tweepuntsschaal af te nemen. Meer informatie vind je op [onze website](#).
- Voor het **voortgezet (speciaal)** onderwijs is er een leerlingvragenlijst van Zien!2.1 die geschikt is voor de monitoring.

Mocht je als school van twee of meer versies gebruik maken, dan komt elke versie op een aparte pagina te staan in het veiligheidsrapport.

Toelichting op het veiligheidsrapport

Hieronder worden alle onderdelen van het veiligheidsrapport toegelicht. Dit rapport bevat alle informatie die de onderwijsinspectie wil ontvangen van iedere school.

Overzicht schoolgegevens	
Hoofdvestiging (00AA)	
Brincode school:	00AA
Schooljaar:	2022/2023
Aantal leerlingen dat vragenlijst invulde:	135
Totaal aantal leerlingen:	145
Gemiddelde score Welbevinden:	3.53
Standaarddeviatie Welbevinden:	0.81
Gemiddelde score Veiligheidsbeleving:	3.58
Standaarddeviatie Veiligheidsbeleving:	0.66
Gemiddelde score Aantasting veiligheid:	3.64
Standaarddeviatie Aantasting veiligheid:	0.70

Bovenaan vind je de naam van de **school en vestiging** zoals deze in Zien! bekend zijn. Scholen die met ParnasSys synchroniseren zien hier vaak 'Hoofdvestiging' staan, met daarachter het BRIN-nummer tussen haakjes.

De **brincode** van de school vind je daaronder. Dit is de brincode waarmee we met ParnasSys/Somtoday/etc. synchroniseren. Wanneer je toestemming geeft voor uitwisseling met inspectie, moet je je vestigingsnummer (van 6 tekens) doorgeven. Dit nummer wordt naar de inspectie meegestuurd. Zit je in een Zien! omgeving met meerdere

scholen/vestigingen, dan zul je op deze plek meerdere brinccodes zien staan. Zien! weet niet welke brinccode bij welke vestiging hoort.

Je ziet het **schooljaar** waarvoor je de vragenlijsten hebt opgevraagd. Alle lijsten die in dat schooljaar door de leerlingen zijn ingevuld, worden meegenomen. *Bijvoorbeeld: School 00AA00 heeft in schooljaar 2022-2023 twee keer de leerlingvragenlijst afgenomen bij de leerlingen, eenmaal in oktober en eenmaal in april. De resultaten die in dit rapport staan, zijn een gemiddelde van beide afnamemomenten.*

Ook wanneer de lijst niet helemaal ingevuld is, maar wel alle stellingen van één van de drie schalen voor de monitoring sociale veiligheid is ingevuld, verschijnen de resultaten in het veiligheidsrapport. Net als op de cockpit, worden de gemiddeldes alleen meegenomen wanneer alle onderliggende vragen van één schaal zijn ingevuld.

Het kan zijn dat niet alle leerlingen de vragenlijst hebben ingevuld, waardoor er een verschil zit tussen het **aantal leerlingen dat de vragenlijst invulde** en het **totaal aantal leerlingen op school**. Dit kan komen doordat een aantal leerlingen ziek was op het moment dat de vragenlijst afgenomen werd, leerlingen niet meer op school zitten, of er bewust voor gekozen was om de lijst niet af te nemen bij een aantal leerlingen of klassen (bijvoorbeeld onderbouw groepen in het s(b)o/bao). Daarom wordt bij het geven van toestemming gevraagd naar de representativiteit: zijn de resultaten nog betrouwbaar, en geven ze een goed beeld van de hele school?

In het tweede stuk van de tabel staan de **gemiddelde scores** en **standaarddeviaties** op het Welbevinden, de Veiligheidsbeleving en de Aantasting van de veiligheid. Dit wordt hieronder verder toegelicht.

Gemiddelde score

De gemiddelde score (M) is een waarde tussen de 1 en 4, waarbij 4 het meest positief is. Deze gemiddelde schoolscore wordt berekend door alle scores van ingevulde leerlingvragenlijsten bij elkaar op te tellen en te delen door het aantal afnames. Het getal kan soms iets afwijken van het getal in de cockpit, dit heeft met afronding te maken.

Let op: vanwege de formulering van de stellingen die gaan over Aantasting van de veiligheid, worden de antwoorden op deze stellingen omgecodeerd in de cockpit. Dit kan soms wat verwarrend zijn. We lichten het toe met een voorbeeld:

In de leerlingvragenlijst van Zien!1-16 gaan stelling 22 t/m 25 over de Aantasting van de veiligheid. Hier wordt bijvoorbeeld gevraagd of het kind pijn gedaan wordt:

22. AV: Andere leerlingen doen mij pijn.

Antwoordt een leerling op deze stelling met optie 1 ("Dit is (bijna) nooit zo"), dan is dit positief: het kind wordt dan niet gepest. Omdat voor de andere ontwikkelgebieden een score van 4 juist het meest positief is, hebben we voor de stellingen van Aantasting van de veiligheid de antwoordopties omgecodeerd. Dit betekent dat een antwoord van 1 op de cockpit weergegeven wordt als een score van 4, een antwoord van 2 als een score van 3, enzovoort.

Hierdoor kun je de gemiddeldes in het veiligheidsrapport allemaal op dezelfde manier interpreteren: **een hogere score is een positievere score.**

Standaarddeviatie

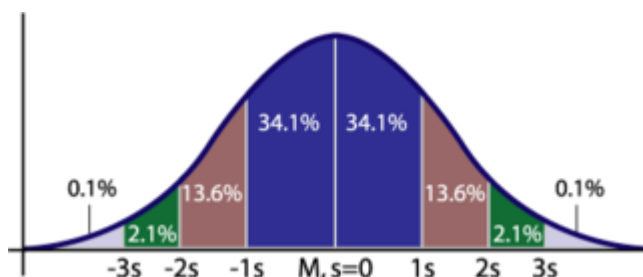
Een standaarddeviatie (SD) geeft de spreiding van resultaten aan. Ligt dit getal dicht bij 0, dan betekent het dat alle leerlingen dicht bij het gemiddelde hebben gescoord. Ligt de standaarddeviatie dicht bij 1 of daarboven, dan betekent dat dat leerlingen erg gespreid hebben gescoord. Er zit dan veel verschil tussen de resultaten van de leerlingen. Bij een hoge standaarddeviatie zegt het schoolgemiddelde minder en is het raadzaam om de resultaten van afzonderlijke groepen/leerlingen los te analyseren.

Een kanttekening hierbij is dat de standaarddeviatie altijd groot is wanneer weinig leerlingen de vragenlijst hebben ingevuld. In dat geval is een gemiddelde vaak ook minder betrouwbaar.

Bij het interpreteren van schoolgemiddelden kun je de bijbehorende standaarddeviatie gebruiken om te weten te komen tussen welke waarden de meeste leerlingen gescoord hebben. Ongeveer 68% van de leerlingen scoort tussen 1 standaarddeviatie boven het gemiddelde en 1 standaarddeviatie onder het gemiddelde. Ongeveer 95% van de leerlingen scoort tussen 2 standaarddeviaties boven en 2 standaarddeviaties onder het gemiddelde.

Bijvoorbeeld: het gemiddelde welbevinden van alle leerlingen op je school is 3,07. Bij een standaarddeviatie 0,56 heeft ongeveer 68% van de leerlingen tussen de 2,51 ($3,07-0,56$) en 3,63 ($3,07+0,56$) gescoord.

Standaardafwijking en verdeling van scores. s = standaarddeviatie. (Bron: Wikipedia)

Percentage bij stellingen Aantasting van de Veiligheid

Op deel 2 van het rapport worden de stellingen onder Aantasting van de Veiligheid apart benoemd. Hieronder zie je een voorbeeld van de Zien!1-16 leerlingvragenlijst.

Percentage leerlingen dat ingevuld heeft bij onderstaande stellingen dat het helemaal of een beetje klopt.		
Per stelling	dit is (bijna) altijd zo	dit is vaak zo
22. Andere leerlingen doen mij pijn.	4.66	5.92
23. Andere leerlingen doen lelijk tegen mij	0.00	2.22
24. Andere leerlingen lachen mij uit.	5.92	0.00
25. Ik mag niet meedoen met andere	0.74	2.96

Het aantal unieke leerlingen dat bij minimaal één van bovenstaande stellingen ingevuld heeft dat het helemaal of redelijk klopt.	14
--	----

Je vindt hier per stelling het percentage leerlingen dat heeft ingevuld dat de stelling (bijna) altijd of vaak waar is (*dit geldt voor de 4puntsschaal, voor de 3puntsschaal gaat het om 'ja' en 'soms wel/ soms niet'*). Dit zijn de twee linkse antwoordopties in de vragenlijst (4 en 3). Omdat het interessant is om na te gaan of het om een enkele leerling gaat die bij elke stelling antwoordoptie 4 of 3 heeft ingevuld, of dat het meerdere leerlingen zijn, hebben we onderaan het aantal unieke leerlingen opgenomen dat voor minimaal één van deze stellingen één van deze antwoordopties heeft gekozen. Naar de inspectie wordt dit getal gedeeld in de vorm van een percentage (= het aantal unieke leerlingen / aantal leerlingen dat vragenlijst invulde x 100%)

Voor de verdere analyse is het aan te raden om als (zorg)manager de cockpit te bekijken en op zoek te gaan welke leerlingen dit hebben ingevuld.

Benchmark

Op verzoek van een aantal scholen hebben we gekeken naar de landelijke resultaten ten behoeve van de monitor sociale veiligheid. Er was behoefte aan een **benchmark** (een gemiddelde score van de Zien!-gebruikers in Nederland) waar je je eigen school mee kunt vergelijken. Met een benchmark krijg je een beeld van hoe jouw school scoort op Zien! en welke doelen je kunt stellen voor je school.

De huidige benchmarkgegevens zijn vastgesteld in juli 2024. Deze zullen niet jaarlijks worden aangepast, alleen indien uit analyse blijkt dat de huidige normen niet meer voldoen.

Regulier basisonderwijs

De leerlingvragenlijst Zien!+ omgaan met bekenden inclusief MSV

	Gemiddelde	Standaarddeviatie
Welbevinden	3,18	0,18
Veiligheidsbeleving	3,50	0,16
Aantasting van de veiligheid	3,60	0,15

	Percentage	Standaarddeviatie
Leerlingen die te maken hebben met aantasting van de sociale veiligheid	15,84	9,03

De resultaten uit bovenstaande tabellen zijn gebaseerd op gegevens van 61 scholen.

Zien!1-16 – speciaal (basis)onderwijs en vso-zml-scholen

De leerlingvragenlijst Zien!1-16 - vierpuntsschaal

	Gemiddelde	Standaarddeviatie
Welbevinden	3,17	0,17
Veiligheidsbeleving	3,32	0,19
Aantasting van de veiligheid	3,50	0,20

	Percentage	Standaarddeviatie
Leerlingen die te maken hebben met aantasting van de sociale veiligheid	26,97	14,50

De resultaten uit bovenstaande tabellen zijn gebaseerd op gegevens van 81 scholen.

Zien!1-16 – speciaal (basis)onderwijs en vso-zml-scholen

De leerlingvragenlijst Zien!1-16 - driepuntsschaal

	Gemiddelde	Standaarddeviatie
Welbevinden	3,46	0,19
Veiligheidsbeleving	3,62	0,17
Aantasting van de veiligheid	3,34	0,27

	Percentage	Standaarddeviatie
Leerlingen die te maken hebben met aantasting van de sociale veiligheid	60,09	14,37

De resultaten uit bovenstaande tabellen zijn gebaseerd op gegevens van 58 scholen.

Voortgezet onderwijs

De leerlingvragenlijst Zien!2.1

	Gemiddelde	Standaarddeviatie
Welbevinden	3,10	0,18
Veiligheidsbeleving	3,43	0,20
Aantasting van de veiligheid	3,48	0,21

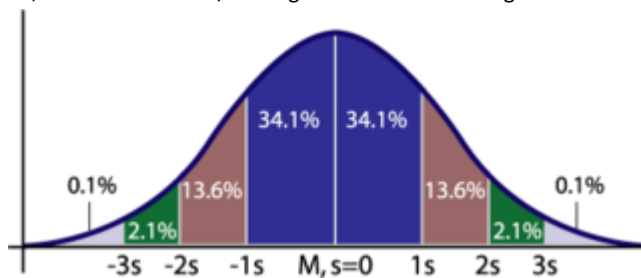
	Percentage	Standaarddeviatie
Leerlingen die te maken hebben met aantasting van de sociale veiligheid	42,89	17,13

De resultaten uit bovenstaande tabellen zijn gebaseerd op gegevens van 69 scholen.

Toelichting op de benchmark

In de tabellen zie je de gemiddelden (M) en de standaardafwijking (ook wel standaarddeviatie, SD) daarvan. De standaardafwijking geeft de spreiding van de resultaten aan:

- 34,1% van de scholen/leerlingen scoort tussen het gemiddelde en één standaardafwijking lager.
- 47,7% van de scholen/leerlingen scoort tussen het gemiddelde en twee standaardafwijkingen lager.

Figuur 1 Standaardafwijking en verdeling van scores. (Bron: Wikipedia)

- Aan de hand daarvan kun je inschatten hoe je school/leerling heeft gescoord: is dat hoger of lager dan het gemiddelde? En hoeveel procent van de scholen/leerlingen heeft een hogere of lagere score behaald?

Let op: De standaarddeviatie van de gemiddeldes op basis van **leerling**resultaten van je school kun je niet vergelijken met de landelijke standaarddeviatie van de **school**gemiddeldes uit de tabel hierboven. De landelijke standaarddeviatie is namelijk veel kleiner dan jullie school-standaarddeviatie. Een standaarddeviatie zegt alleen iets over het gemiddelde waar het bij hoort. De standaarddeviatie van de benchmark geeft de spreiding aan van de **school**gemiddeldes die erin meegenomen zijn ten opzichte van het landelijke gemiddelde.

Bijvoorbeeld: in het voortgezet onderwijs scoren de scholen gemiddeld 3,10 op welbevinden. 68% van de scholen zit tussen de 2,92 en 3,28 ($3,10 +$ en $-$ de standaarddeviatie). 95% van de scholen zit tussen de 2,74 en 3,46. Vergelijk het gemiddelde van jouw school hiermee: kijkt het sterk af van het gemiddelde, of zit je bij de 68% van de scholen?

Waarde van de percentages op stellingen Aantasting Veiligheid?

- Kijk naast de gemiddeldes ook naar de percentages op beide antwoordmogelijkheden in relatie tot elkaar. Is er vaker dan gemiddeld gekozen voor antwoordoptie 'Dat is vaak zo', maar minder vaak dan gemiddeld voor antwoordoptie 'Dat is (bijna) altijd zo'? Dan is dat hoge percentage daardoor te verklaren, en is het relatief gezien niet hoog.
- Is de gemiddelde score op Pestbeleving hoog, maar geven de percentages op antwoordopties bij de stellingen toch aan dat relatief veel leerlingen zich vaak of (bijna) altijd gepest voelen, of juist andersom? De gemiddelde score is een gemiddelde van alle vier de stellingen. Het kan zijn dat er op een aantal stellingen bovengemiddeld gescoord wordt, en dat dat gecompenseerd wordt door de andere stellingen. Wellicht is ook antwoordoptie 'Dat

is soms zo' vaker gekozen dan antwoordoptie 'Dat is (bijna) nooit zo'. Dat heeft invloed op de gemiddelde score, maar is niet te herleiden uit de percentages bij antwoordoptie 'Dat is vaak zo' en 'Dat is (bijna) altijd zo'.

- Zeker voor scholen met een kleine bovenbouwpopulatie geldt, dat de percentages waarschijnlijk snel hoog zijn: wanneer 50 leerlingen de vragenlijst hebben ingevuld, krijg je al een percentage van 2% wanneer één leerling een bepaalde antwoordoptie heeft gekozen. De percentages zeggen dan minder.

Algemeen

- De school geeft zelf aan als de inspectie op bezoek komt, of zij wel of niet tevreden is met de resultaten en op grond waarvan. Je moet als school zelf een minimum- en streefniveau bepalen. Dat hangt van veel factoren af, zoals populatie, resultaten van eerdere jaren, bijzondere omstandigheden, (begrijpend) leesniveau, enz. Vergelijk bijvoorbeeld met eerdere resultaten van de school, of met de benchmarkgegevens. De inspectie is geïnteresseerd in acties naar aanleiding van de resultaten en het effect ervan, meer dan in de daadwerkelijke resultaten. In de volgende paragraaf vind je adviezen bij de analyse.
- Voor wat betreft de benchmark adviseren we:
 - Gemiddelde schoolscore 1 standaarddeviatie onder het gemiddelde van alle scholen die deze lijst hebben ingevuld (of boven bij percentage leerlingen)? Dan adviseren we nadere analyse
 - Gemiddelde schoolscore 2 standaarddeviaties onder het gemiddelde van alle scholen die deze lijst hebben ingevuld (of boven bij percentage leerlingen)? Dan zijn de resultaten sterk afwijkend van andere scholen. Nadere analyse is noodzakelijk.
- Analyseer ook op groeps- en leerlingniveau. Ben je tevreden met het schoolgemiddelde, dan hoeft er op schoolniveau wellicht geen actie ondernomen te worden. Geeft een individuele leerling aan dat hij/zij zich gepest voelt, dan adviseren wij om daar altijd actie op te ondernemen. Dit komt niet altijd meteen in het schoolgemiddelde naar voren.

Adviezen voor analyse

In bijlage 2 is een voorbeeldformat te vinden, waarin je als school je eigen gegevens, bevindingen en acties kunt vastleggen met betrekking tot jullie resultaten en keuzes.

Onderstaand vind je enkele adviezen om de analyse op jullie school vorm te geven.

Bronnen

Vergelijk de resultaten uit de leerlingvragenlijst Leer- en leefklimaat met andere informatie(bronnen), zoals:

- ▣ Resultaten Zien!-observatielijsten ingevuld door de leerkracht:
 - Welbevinden (en betrokkenheid)
 - Welke Zien!-aspecten ziet de leerkracht relatief veel/weinig? Is er een balans tussen ruimtenemende en ruimtegevende vaardigheden? Zitten daar risico's?
- ▣ Resultaten Zien! Leerling 5-8 Sociale vaardigheden
 - Voor welke Zien!-aspecten geven de leerlingen aan dat ze ze relatief veel/weinig laten zien? Is er een balans? Waar zitten mogelijk risico's?
- ▣ Resultaten Zien!-oudervragenlijst
- ▣ Mondelinge informatie van ouders over hun kind
- ▣ Uitkomsten medewerkerstevredenheidsonderzoek
- ▣ Uitkomsten oudertevredenheidsonderzoek
- ▣ Analyse van incidentenregistratie

Helder zicht op de resultaten

- ▣ Komen de resultaten overeen met wat je in de praktijk ziet? Maak een inschatting van de betrouwbaarheid van de resultaten!
- ▣ Kijk door naar de gegevens op groeps- en leerlingniveau. Bedenk met welke leerlingen wil je nog eens in gesprek wilt, omdat de resultaten aanleiding geven, of omdat ze minder betrouwbaar lijken. Je kunt de volgende vragen stellen:
 - Wat is hun beleving precies?
 - Hebben ze de vragen goed begrepen?
 - Kunnen ze genoeg reflecteren over een wat langere periode/hun eigen gedrag?
 - Wat zouden ze graag willen?
 - Welke mogelijkheden zien ze voor zichzelf om wat te veranderen?
 - Bij keuzes voor antwoordopties 'Dat is soms zo' of 'Dat is vaak zo':
 - wat vinden ze 'soms' / 'vaak'?
 - in wat voor situaties vindt het plaats?
 - Wie zijn erbij betrokken?

Vragen op schoolniveau

- ▣ Zie je een trend in bepaalde leerjaren/bouwen?
- ▣ Wat zie je in vergelijking met de vorige resultaten?
- ▣ Zie je een relatie met trends bij de toetsresultaten?
- ▣ Zie je relaties met het leerkrachthandelen in bepaalde groepen?
- ▣ Zijn de afgesproken interventies/preventieve activiteiten uitgevoerd zoals afgesproken?

Tot slot:

Ben je tevreden? Wat wil je gaan (laten) doen? Op school-, groeps- en/of leerlingniveau?

Achtergrond

Wet Veiligheid op school

Aanleiding voor de monitoring is dat per 1 augustus 2015 de wet Veiligheid op school in werking is getreden.² Deze wet verplicht scholen in het basisonderwijs, voortgezet onderwijs en speciaal onderwijs jaarlijks de veiligheid van leerlingen te monitoren met een instrument dat een representatief en actueel beeld geeft.³ De leerlingvragenlijst van Zien! kan hiervoor gebruikt worden.

Centraal in de wetgeving staat de zorgplicht van de school. Scholen worden geacht leerlingen een veilige omgeving te bieden. Het voeren van een actief veiligheidsbeleid is daarbij noodzakelijk. De Memorie van Toelichting bij de wet zegt hierover: *“Een school kan pas goed beleid ten aanzien van sociale veiligheid voeren als zij inzicht heeft in de feitelijke en ervaren veiligheid en het welbevinden van de leerlingen. Op basis van monitoring die een representatief en actueel beeld geeft van de sociale veiligheid van de leerlingen, krijgen scholen inzicht in de daadwerkelijke sociale veiligheid op de school.”*⁴

Monitoring is geen doel, maar een middel. Het doel is dat de school bijtijds weet wanneer leerlingen zich niet veilig voelen en zo nodig maatregelen neemt tot verbetering. Dat maakt het van belang dat de school de monitoring zo inricht dat het de informatie geeft die nodig is om een adequaat veiligheidsbeleid te kunnen voeren dat past bij de situatie van de school.⁵

Toezicht inspectie op de zorgplicht

De inspectie let er vooral op of de veiligheidsbeleving van leerlingen wordt gemonitord en of de school actie onderneemt als de resultaten daartoe aanleiding geven. Het is van belang dat de monitoring jaarlijks een representatief beeld van de school geeft. Daarvoor dient een valide, betrouwbaar en gestandaardiseerd instrument te worden gebruikt. De monitoring moet inzicht geven in de feitelijke en ervaren veiligheid en het welbevinden van leerlingen. De wet verplicht scholen de monitoringsgegevens aan de inspectie aan te leveren. Indien de veiligheid niet in kaart is gebracht, worden scholen daar zo nodig op aangesproken. Ernstige incidenten of risico's zijn aanleiding om scholen aan te spreken op het waarborgen van de sociale veiligheid.

Betrouwbaarheid en validiteit van de vragenlijst

De vragenlijst Zien! Leerling 5-8 Leer- en leefklimaat is een betrouwbaar en valide instrument. De interne consistentie is op één categorie voor meisjes na voldoende tot goed. Uit de test-hertestanalyse bleek dat de vragenlijst een stabiel instrument is. Wat betreft de validiteit bleek uit de factoranalyse dat de categorieën daadwerkelijk onderscheiden kunnen worden en een groot deel van de variantie verklaren. Voor meer uitgebreide gegevens over de betrouwbaarheid en validiteit van de categorieën Welbevinden en Pestbeleving verwijzen we naar de verantwoording van de vragenlijst Zien! Leerling 5-8 Leer- en leefklimaat.

De vragenlijst Zien! Leerling 5-8 Veiligheidsbeleving (inmiddels samengevoegd met de vragenlijst Zien! Leerling 5-8 Leer- en leefklimaat) is eveneens een betrouwbaar en valide instrument. De interne consistentie is voor jongens voldoende, voor meisjes goed. Wat betreft de validiteit bleek uit de factoranalyse dat alle stellingen tot één categorie behoren en dat deze categorie een groot deel van de variantie verklaart. Een uitgebreidere beschrijving van de betrouwbaarheid en de validiteit is te vinden in de verantwoording van deze vragenlijst.

² ³ Tweede Kamer der Staten-Generaal (2015). *Wijziging van enige onderwijswetten in verband met het invoeren van de verplichting voor scholen zorg te dragen voor de sociale veiligheid op school. Memorie van toelichting*. 's-Gravenhage: Tweede Kamer.

³ ⁴ https://www.onderwijsinspectie.nl/onderwerpen/sociale-veiligheid/inhoud/toezicht-op-naleving-zorgplicht-sociale-veiligheid-op-school?utm_source=e-mailnieuwsbrief&utm_medium=email&utm_campaign=Onderwijsinspectie+%E2%80%93+Primair+onderwijs

Bijlage 1 Overzicht uitgewisselde gegevens

Gegevens met betrekking tot het monitoren van de sociale veiligheid, die worden uitgewisseld met de inspectie, nadat de school daarvoor toestemming heeft gegeven.

Gegevens	Toelichting
Vestigingsnummer van de school	Dit is een code van 6 tekens, ook wel brinnummer genoemd. Hierbij gebruiken we het vestigingsnummer dat de school ingevuld heeft bij het geven van toestemming.
Schoolnaam	
Leerjaren van de leerlingen die de vragenlijst hebben ingevuld	Hiervoor kijken we naar de leerjaren waar de kinderen in zitten die de leerlingvragenlijst hebben ingevuld.
Onderwijssoort	nvt
Per categorie (WB, VB, AV): gemiddelde ruwe score	Zie * onderaan deze pagina voor de wijze van berekenen van de gemiddelde ruwe scores.
Per categorie (WB, VB, AV): Standaardafwijking van het gemiddelde	Dit geeft de spreiding van de gegevens aan (of veel leerlingen rond dit gemiddelde gescoord hebben of juist niet).
Het percentage leerlingen dat aangeeft zich aangetast te voelen in zijn/haar veiligheid	Het aantal leerlingen dat op de stellingen van Aantasting Veiligheid aangeeft zich aangetast te voelen, delen door het totaal aantal leerlingen dat de lijst heeft ingevuld.
Afnamedata vragenlijst	De begindatum van de eerste vragenlijst die is ingevuld en de einddatum van de laatste vragenlijst die is ingevuld. Zo kan de inspectie vaststellen of het daadwerkelijk gegevens uit het huidige schooljaar betreft.
Aantal leerlingen dat vragenlijst heeft ingevuld en het totaal aantal leerlingen van de school	Dit is om de representativiteit van de monitoring te kunnen bepalen.
Antwoord op vraag naar representativiteit	Ja/nee
Toelichting bij afwijking van representativiteit	Wanneer de data niet representatief is, komt hier een toelichting te staan
Antwoord op vraag naar waarborgen privacy.	Ja/nee
Toelichting bij afwijking van waarborgen privacy.	Wanneer de privacy niet is gewaarborgd, komt hier een toelichting te staan

* berekening gemiddelden van de categorieën

- Per stelling zijn telkens minimaal 1 en maximaal 4 punten te behalen, afhankelijk van het ingevulde antwoord.
- De maximale score per categorie is telkens dus 4 x het aantal stellingen van die categorie.
- Voor elke ingevulde vragenlijst wordt de totaalscore per categorie berekend. Vervolgens wordt een gemiddelde score berekend door de totaalscore weer te delen door het aantal stellingen.
- Deze scores worden allemaal bij elkaar opgeteld en vervolgens gedeeld door het aantal ingevulde vragenlijsten.
- Dat is de gemiddelde schoolscore. Deze ligt dus altijd tussen 1 en 4.

Bijlage 2 Voorbeeldformat schooldocument analyse monitoring sociale veiligheid

De leerlingvragenlijsten van Zien!1-16 mogen gebruikt worden om de sociale veiligheid op school te monitoren. In deze bijlage vind je een opzet voor de verantwoording voor het gebruik van Zien!. Deze kun je als basis gebruiken en aanpassen naar eigen wens. Pas in ieder geval de geel gearceerde teksten aan.

Keuze voor Zien! als monitoringsinstrument

Als school maken we gebruik van Zien! voor het observeren van het welbevinden, de betrokkenheid en de sociale vaardigheden.

We willen graag de leerlingen (die dat kunnen) op vergelijkbare schalen bevragen, omdat we het belangrijk vinden dat de resultaten ook daadwerkelijk gebruikt worden voor het verbeteren van de veiligheidsbeleving als dat nodig blijkt te zijn. Door op vergelijkbare schalen te observeren/te bevragen, kun je resultaten goed vergelijken en inschatten of leerlingen een goed beeld hebben van hoe het gaat / of leerkrachten goed observeren.

Een tweede belangrijke voordeel van Zien! vinden we dat de resultaten per leerling bekend zijn. Hierdoor kunnen we snel bepalen met welke leerlingen we in gesprek gaan / die we beter gaan observeren.

Bovendien zitten alle resultaten dan in één systeem en kan er bekeken worden of er per leerling/groep (als de groep redelijk hetzelfde blijft) trends waarneembaar zijn.

Representativiteit

De leerlingen die vragenlijst hebben ingevuld, vormen **wel/niet** een representatieve afspiegeling van de leerlingpopulatie.

Hoe de keus gemaakt is wie we de vragenlijst hebben laten invullen:

- Alle leerlingen vanaf leerjaar ... hebben we Zien! laten invullen.
- Voor lagere leerroutes en voor jongere kinderen zullen de antwoorden weinig informatie geven, is de verwachting, omdat die leerlingen nog nauwelijks/niet kunnen reflecteren op hun eigen gedrag/hun taalniveau en -begrip is te laag/hun beleving heel erg wordt bepaald door wat er nu of zojuist gebeurt/is gebeurd.

Voor de leerlingen die niet zijn bevraagd met een vragenlijst, zijn we als school wel bewust en planmatig bezig met het in kaart brengen van de veiligheidsbeleving en het zoeken naar verbetering ervan als het nodig is:

- Twee keer per jaar vult iedere leerkracht Zien! in. Daarin is expliciet aandacht voor het welbevinden van de leerling. Als er minder signalen van welbevinden zichtbaar zijn, wordt altijd in overleg met de overige betrokkenen rond de leerling (in ieder geval ouders) gezocht naar mogelijke oorzaken en oplossingen
- Aan ouders wordt gevraagd **(ook door het laten invullen van de Zien!oudervragenlijst)** hoe zij het welbevinden van hun kind zien en hoe het kind de veiligheid en de contacten met leeftijdgenoten en volwassenen op school ervaart
- In de oudertevredenheidsspeiling en medewerkerstevredenheidsspeiling komt het thema veiligheidsbeleving van de leerlingen terug.

Privacy gewaarborgd

Bij het afnemen van de vragenlijst is de privacy **wel/niet** gewaarborgd. vragenlijst is als volgt afgenomen, om te bevorderen dat de leerlingen zo eerlijk mogelijk antwoord geven:

- De leerlingen hebben individueel achter hun laptop de lijst ingevuld
- Vooraf en achteraf is duidelijk verteld wat het doel is van de vragenlijst en wat er met de uitkomsten gebeurt: *'Ik ben heel benieuwd hoe jullie over jezelf denken. Daar is deze vragenlijst voor. Het gaat dus over jezelf, er is daarom geen goed of fout antwoord. Je vult in wat jij denkt, voelt of doet. Daarom is het belangrijk dat je de vragenlijst eerlijk invult, ook als je denkt dat het niet zo'n leuk antwoord is. Alle antwoorden zijn goed, als het maar is wat jij denkt, voelt of doet. Je krijgt er ook geen cijfer voor. De antwoorden ga ik gebruiken om je beter te kunnen begrijpen en om je te kunnen helpen als dat nodig is.'*
- ...

Resultaten

De schoolgemiddelden voor de schalen welbevinden, pestbeleving en veiligheidsbeleving zijn:

[printscreen van tabel uit veiligheidsrapport toevoegen]

Analyse van de gegevens

We zijn **wel/niet** tevreden met de resultaten.

Omdat:

☐ ..

We hebben de resultaten vergeleken met andere informatiebronnen **[beschrijven – zie [Adviezen voor analyse](#)]**. De gegevens komen daarmee **wel/niet** overeen. We verklaren dat als volgt: ...

(Vervolg)acties

De volgende acties waren al in gang gezet:

☐ ...

Het effect daarvan is:

☐ ...

De volgende acties zullen gaan plaatsvinden:

☐ ...

We streven ernaar dat volgend jaar de veiligheidsbeleving is:

☐ ...

Naam – datum